

Uluslararası Sempozyumdan Yargısal İzdüşümler

Remzi Koçöz*

“Milletlerin yargulama hakkı bağımsızlığının ilk koşuludur.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

Türkiye Adalet Akademisi ve TAİEX¹ işbirliğinde “Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği” konusunda Noterler Birliği konferans salonunda 11/12 Aralık 2009 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası Sempozyum sırasıyla Adalet Akademisi Başkanı, AB Almanya Temsilcisi ve Adalet Bakanımızın yapmış olduğu açılış konuşmalarıyla başlamış; A.H.Van DELDEN (Hollanda) başkanlığında “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı” konularında birinci gün iki oturum, “Yargının Etkililiği ve Ceza Adalet sistemi” konularında da ikinci gün iki oturum gerçekleştirilmiştir.

Sempozyuma Avrupalı ve Türk Akademisyen-Hukukçular konuşmacı olarak katkı sağlarken; Adalet Bakanlığı bürokratları, HSYK üyeleri, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargı, Ankara Adliyesinden Hakim ve Savcılar, Hakim ve Savcı adayları, Avukatlar ve diğer kurum/kuruluşlardan hukukçular/bürokratlar izleyici olarak katılım sağlamışlardır. Uluslararası sempozyum oturumların ve tartışmaların tamamlanması sonucu oturum başkanı tarafından yapılan değerlendirmenin ardından sona ermiştir. Yargı Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği özneline gerçekleştirilen uluslararası sempozyumdan izdüşümleri paylaşmak istedim.

Konuşmacıların Sunumlarından Yargı’ya İlişkin Değerlendirmeler;

Prof. Thomas GIEGERICH (Kiel Üniversitesi-Almanya) “Yargının Bağımsızlığı- Kavramsal Çerçeve, Tarihsel Gelişim, Tarafsızlıkla İlişkisi ve Türkiye Üzerine Gözlemler” konusunda;

BM ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde adil yargılama prensiplerine atf yaparak AB hukuk sisteminin ulusal hukuk uygulamalarının

* Emniyet Genel Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Polis Başmüfettişi, rkocoz@yahoo.com

1 TAİEX (Technical Assistance and Information Exchange) – Avrupa Birliği Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi

üzerinde işlev görmesi ile AB Adalet Divanının oluşumunu örnekler. Almanya, Hollanda, Belçika, Portekiz gibi AB ülkelerindeki uygulamalardan örnekler sunarak aşağıdaki hususlara değinmiştir:

Yargı üzerinde harici müdahale sayılabilecek siyasilere etkin olmaması gibi dahili müdahaleler de yargı bağımsızlığı açısından önemlidir. Adalet Bakanlığının, Baroların müdahaleleri dahili bağımsızlığı zedeleyebilir. Hakim, savcı alımındaki kurullarda Yüksek Mahkeme, Bakanlık ve Baro temsilcileri eş derecede görev almalıdır. Uygulama da ise 5 Bakanlık temsilcisine karşın 2 Yüksek Yargı temsilcisi mevcuttur. Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumundaki Adalet Bakanı ve Müsteşarın bulunması dâhili müdahaleye bir örnektir. HSYK'nın üye sayısının en az 15'e çıkarılarak kendi sekreteryası oluşturulmalı ve özellikle Tef-tiş Kurulu'nun kendilerine bağlanması gerekmektedir. HSYK'da Baro'nun temsil-li hesap verebilirlik olarak değerlendirilebilir.

HSYK'nın genişletilmesi sonrası hakim ve savcılar hakkında yapılan disiplin işlem ve kararlarının itiraz edilme mercii olarak Dahili Temyiz Kurulu oluşturulmalıdır.

Yargı sisteminde hiyerarşik bir yapı gözlenmektedir. Bu yapı Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Uyuşmazlık Mahkemesi gibi Yüksek yargı kurumları şeklinde sayılabilir. Anayasa mahkemesinin yeniden yapılandırılarak politik mülaha-zalardan uzak karar almasını sağlayıcı donanım kavuşturulması gerekmektedir.

Her bir Hakimin davalarda davalılara karşın tarafsızlığı çok önemli olup kamuoyunun da bu duyguyu algılaması önem arz etmektedir. Medyaya yansıyan haberlerinin izlenmesi, medyanın gözlemciliğinin kamuoyunun yargıya olan güvenini pekiştireceği noktasında önemlidir.

Yargının bağımsızlığının temelleri bu mesleğe eleman yetiştiren eğitim kurumlarında atılmalıdır. Hukuk Fakültelerinde verilecek eğitimle, eleştirel bakış açısının geliştirilmesinin gerekliliği üzerinde önemle durulmalıdır.

Prof. Sibel İNCEOĞLU (İstanbul Bilgi Üniversitesi) "AİHM Kararları ve Diğer Uluslar arası Belgeler Işığında Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı" konusunda;

Uluslararası belgeler açısından BM ve AB sözleşmelerinde adil yargılamanın yer almasının önemine vurgu yaparak bağımsız ve tarafsız yapının gerekliliğinin altını çizer. AB entegrasyonunda hukuk alanındaki müktesebatın yargı alanındaki bağımsız ve tarafsızlığı birbirini tamamlayan unsurlar olarak görmekte olup AİHM önüne gelen dosyalarla ilgili öncelikle;

- a) Yargıcın Atanması (Nesnel, nitelikli, liyakatlı, yürütmeden bağımsız, bağımsız kurul tarafından seçilme ve atanması),
- b) Hesap Verirlik (Hukuka karşı, yargı işleyişine karşı, kamuoyuna karşı) ve Demokratik Meşruiyet,

- c) Görev sürelerinin güvencesi ve görevden alınamama (Disiplin cezası, Mahkeme sisteminin değişikliği, yeni bir görevlendirme hariç),
- ç) Bağımsız ve tarafsız karar verilme algılaması,
- d) Sivil yapılanma durumu (Askeri üyeler ve DGM'ler) gibi hususları prensip olarak irdelemektedir.

Prof. Jorge COSTA (Anayasa Mahkemesi Savcısı-Portekiz) “Yüksek Yargı Konseylerinin Hesap Verebilirliği, Şeffaflık, Yaygın Uygulamalar ve Örnekler” konusunda;

Hukuk sistemini öncelikli olarak, yargı erkinin özelliklerinden yola çıkarak Portekiz den örnekler verir:

- Mahkemelerin bağımsızlığı, savcılığın özerkliği esas alınmaktadır.
- Hakim kanuna itaat ederken, savcı kanun yanında hiyerarşiye de itaat eder.
- Yargı görevi üst yönetim olarak 3 bölümden oluşmaktadır (Yargıç, Savcı, İdari Yargıç konseyleri).
- Hesap verilebilirlik açısından; Halka yönelik aksayan hususların Yüksek Yargı kurullarınca tespit edilerek gidermeye çalışılması öne sürülmektedir. Medya polemiklerine gerektiğinde halkı bilgilendirme adına cevap verilmez. Yargı erkinin yasama ve yürütme ile ilişkilerinde hiyerarşik yapı bulunmasa da parlamentoda hesap verebilirlik düşünülmekte/tartışılmaktadır.
- Şeffaflık açısından ise; yapılan işlevlerin sonuçlarının yıllık halkla paylaşılması, basın ofisleri aracılığı ile bilgilendirme yapıldığı dile getirilmiştir.

Prof. Serap YAZICI (İstanbul Bilgi Üniversitesi) “Yüksek Yargı Konseylerinin Oluşturulmasında Demokratik Temsil İlkesi” konusunda şunları dile getirmiştir:

Öncelik çoğulcu demokrasiyi oluşturmak, Hukuk devleti normlarının yerleşmesini sağlamaktır. Yargı mensuplarına yönelik mesleki güvence çok önem arz eder. Anayasa bu güvenceyi vermişse de uygulamada bunun gözetilmesi daha önemlidir.

Uluslararası belgeler ile demokratik ülkelerdeki belgelerin incelenmesi sonucu yargı konseylerinin/kurullarının bağımsızlıkları olmazsa olmazlardandır. Yargıç üyelerin ağırlıklı olarak bulunması yanında Baro temsilcileri ve Akademisyenlerin de konseyde/kurulda yer almaları tartışılmalıdır. Bu yeni yapılanma kamuoyu tarafından yargının güvenilirliğini ve temsil edilirlğini giderecektir.

Yargıçlardan oluşan konseyin bağımsızlık olarak algılanması düşünülse de hesap verilebilirlik aşaması kadük kalacaktır. Komisyonun karma olmasının bu aksamları gidereceği değerlendirilmektedir.

Türkiye'deki HSYK demokratik meşruiyete sahip olmayıp yürütme ve yargı ağırlıklı üyelerle Cumhurbaşkanı tarafından atanarak görevlendirilmeleri toplumsal mutabakatı giderebilmektedir. Çoğulculuk ilkesi doğrultusunda konsey üyelerinin yargı dışındaki üyelerinin parlamentodan nitelikli çoğunlukla seçilmesi doğru olanıdır.

***A.H.Van DELDEN (Eski Yargı konseyi Başkanı, CTIVD -Hollanda),
“Türkiye’de Yargının Etkililiği: Gözlem ve Analizler” konusunda;***

Etkinliğin zor ve ölçülmez bir kavram olduğunu, etkinlik ve etkililik arasında ince ayrıntılar olduğunu, etkin olabilmek için etkili olmak gerekliliğini, etkin bir adli sistemin işlerliği açısından yargının eleştirilere açık olması ve eleştiri yöneltilmesinin doğallığını vurgulamıştır.

Çağdaş ülkelerde geniş biçimde uygulanan yöntemlerin Türkiye’de de uygulanmasının yargının etkinlik ve verimliliğini artıracaklarını, adalete erişim imkânlarını geliştireceğini, bu bağlamda tespitler doğrultusunda yapılacak düzenlemelerle ‘arabuluculuk’ müessesesine bir an evvel işlerlik kazandırılmasının önemi yanında; yargının ortak sorunlarından en önemlisinin işyükü olduğunu, İstinaf Mahkemelerinin kurulmasının merkezde/Yargıtay’da biriken iş yükünü oldukça hafifleteceğini, Hakim ve savcıların iş yükünü destek kadroları ile aza indirgeyerek hem etkin hem de etkili olunacağını dile getirmiştir.

Bert MAAN (Hakim- Avrupa Konseyi Proje Danışmanı) “Mahkeme Yönetim sistemi” konusunda şu hususlara yer vermiştir:

Türkiye’de mahkemelerin idari görevleri yoğunlukta olup diğer kurumlardan belge bilgi talebi uzun zaman almaktadır. Tebligat ve dava dosyalarının hazırlanması aşamaları öncelik olan işlerdir. Ayrıca yıllık 500 bin dava yerel mahkeme sonrası yüksek yargıya taşınmaktadır.

Yerel mahkemelerde hakimlerin birlikteliği atamaları, tarafların ücret ödemeleri eleştirel konulardır. Yargının işleyişini, sorunlarını anlamak için geçmişteki uygulamaları da görmemiz ve bu gün gelinen noktayı tespit etmemiz gerekmektedir. Her ülkenin kendi coğrafyası, sosyal, kültürel gelişiminin yargının işleyişinde izleri olacaktır.

Mahkemeler niçin vardır sorusuna vereceğimiz doğru cevaplarla hakim ve savcılarının işlevlerini tanımlamış oluruz. Misyon, vizyon, strateji yargı alanında da olması gereken kavramlardır. Yeni uygulamalar için pilot bölgeler, pilot uygulamalar yararlı olacaktır. Ceza davalarındaki yeni uygulamalardan Uzlaşma sisteminin yargının yükünü azaltacağını örnekleyebiliriz. Mahkemelerin yükünü azaltmak için de savcılıkların idari görev üstlendikleri görülmektedir.

Pilot bölgelerin (Aydın, Konya, Manavgat, Mardin, Rize) incelenmesi yanında Ankara Adliyesinden örnek verilerek, günde 60 ila 70 bin kişinin geldiği işle ilgili olmayan müracaatların çok olduğu, hızın mahkemeler için önemli olduğu, adalet sarayları iyi organize edilirse etkililiğin artacağı ve mahkemelere yıllık bütçelerin verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Yargı camiası, mahkemeler olarak (Türkiye’de yargıya güven günümüzde %50 olarak değerlendirilmiş); “bize sunulan güveni nasıl yükseltebiliriz” sorusunu

sormalarını gerektirmektedir. Hakimin temel görevi; Okuyup, dinleyip karar vermek olmalıdır.

Prof. Jorge COSTA (Anayasa Mahkemesi Savcısı- Portekiz) “Yargıda Etkililiği Artırmada En İyi Uygulamalar” Konusunda şu hususlara değinmiştir:

Gecikmeler, kararların niteliği, harçlar handikap olarak yargının etkin ve etkililiği açısından olumsuzluklardır. Ceza davalarında savcılar polisle olduğu gibi hakimlerle de takım olarak hareket etmek durumundadırlar. Yargının geniş bütçesinin olması adalete verilen önem olarak algılanabilir. Yargının otoriter ve güvenilirliği açısından yürütme ve yasama ile koordine önemlidir. Politikacılar vatandaş önünde yargıyı eleştirmek yerine yargının aksayan sorunlarını yeni kanunlarla gidermenin yolunu gözetmelidirler.

Yargı her yerde eleştirilmektedir, kamuoyu dikkate alınmalı, medyada olumlu olarak yer alınmalı ve yapıcı mesaj ve bilgiler verilmelidir. Yargının sorunlarını anlatması açısından bu işlevin Adliyelerde/ Yargıtay da danışma ofisleri yerine Adalet Bakanlığının bu görevi üstlenmesi daha doğru olacaktır. Adalet Bakanının yürütmenin bir parçası olması yanında yargı ile köprü görevini ifa etmeleri gerekmektedir. Bakanlık yargının rahat çalışabilmesi, etkili olabilmesi için stratejiler geliştirmek durumundadır.

Hizmet binaları, teknolojinin kullanımı, davaların hızlandırılmasını, personel-araç-gereç ihtiyaçlarının giderilmesinde ön ayak olmalıdır. Bilgi Teknolojisi kullanılarak savcı-mahkeme arasındaki işlemlerin yürütülmesi hem zaman hem ekonomik açılarından tasarruf sağlayacaktır.

Uzlaşma-Arbuluculuk sistemi yargının daha etkin ve hızlı yürümesini sağlayacaktır. Ancak Baro tarafından bu uygulamalar “yargı işlevini kaybediyor” şeklinde eleştirilmektedir.

Mesleğe alınacak hakim ve savcı adaylarının iyi bir eğitimden geçirilmeleri, stajların önemini ortaya koyar. Uzmanlık açılarından eğitimin önemi büyüktür.

Prof. M. ÖZEKES (İzmir 9 Eylül Üniversitesi) “Yargıda Etkinlik ve Güvenirlik Bakımından İstinaf sistemi” konusunda şu hususlara değinmiştir:

İstinafların yararlı olacağı düşünülse de uygulamaya geçilmesi bir türlü gerçekleştirilememektedir. İstinaf mahkemeleri kurulursa ülkemizdeki yargılama işlevleri; Yerel Mahkeme - İstinaf Mahkemesi - Yargıtay zincirine dönüşecektir. İlk derece mahkemelerinden daha çok Yargıtay’ın işi azalacaktır.

İstinaf aleyhinde olan görüşler;

- a) Yargılama uzayacak,
- b) Pahalı olacak,
- c) İçtihat birliği bozulacak,

- d) Yeniden inceleme yapılarak ilk derece mahkemelerinin önemi yitirilecek,
- e) Altyapı oluşturulamadığından başarısız olacaktır.

İstinaf lehinde olan görüşler;

- a) Gereklilik,
- b) Adil karar,
- c) Maddi denetim gerçekleşecek,
- d) İlk derece mahkeme daha dikkatli olacak,
- e) Uzmanlaşma oluşacak,
- f) Karar düzeltme kalkacak,
- g) Gerekli tedbirler alınırsa süre ve ekonomik açılardan tasarruf sağlanacak,
- h) Temyize gitmeden yeniden inceleme yapılabilecektir.

Luca PERILLI (Rovertto Mahkemesi Hakimi İtalya, Avrupa Komisyonu Uzmanı) "Türkiye'de Ceza Adalet sistemi: Gözlem ve Analizler" konulu sunusunda şu hususlara değinmiştir:

İtalya, Fransa, Almanya'da olan düzenlemelere benzer garantiler Türk hakim ve savcılar için de mevcuttur. İtalya'da kişi başı yargı bütçe payı 70 Avro iken, Türkiye için bu rakam 7 Avro'dur.

Hukuk tarafsız bir şekilde uygulanmalı.. Ceza-Adalet Sistemi çerçevesinde sadece tarafsızlık değil bunun görünümü de önemlidir. AİHM'e göre de görüntüde eşitlik önemlidir. Savcı ve hakimlerin ofisleri farklı yerlerde olmalı, savcılar mahkemede avukatlarla aynı aşamada olmalı, mahkeme salonlarında eşit şekilde oturmalıdır.

Savcı sayılarını karşılaştığımızda 2231 (İtalya), 3936 (Türkiye), 5084 (Almanya) rakamları ile karşılaşılır. Bu rakamlar Türkiye açısından değerlendirildiğinde (Savcı sayısı 2005 yılında 2600 iken) CMK değişikliği sonrası % 50 artış yakalanmıştır.

Günümüzde yeni suçların ortaya çıkması (Bilişim, Organize, İnsan Kaçakçılığı suçları gibi) savcının görevinde polislin önemini ortaya çıkarmakta; Adli Polisin kontrol altında tutulması, savcılık emrinde görev yapması tavsiye edilerek, bu konuda oluşturulan tüzüğün uygulanması istenilmektedir. Savcılar özerk olması ancak genelge, talimat ve emirler şeklinde kanuna yönelik talepler müdahale sayılmamalıdır. Suçlar konusunda uzmanlaşma ve koordinasyon öne çıkarken UYAP VE POLNET sistemleri arasında uyumluluk olması önerilir.

TCK ve CMK, AB standartları ayarında oluşturulmuştur. İleri düzeyde uygulamalardan kaynaklanan sorunlar ise AİHM tarafından izlenmektedir. İşkence-kötü muamele ile ilgili olarak AB tarafından Türkiye için düzenlenen ilerleme raporunda Avrupa Konseyince uyarılar var. Sivil toplum örgütlerinin talepleri üzerine bu hususlar öne çıkmakta olup 2009 yılında İstanbul polislinin 35 vakasının sonuçlandırılmamış olması örnek olarak gösterilmektedir. Bunun yanında pozitif geliş-

melerde gözlenmiştir. Şikayet konusunda kişilerin aşamaları bilmesi, takip etmesi önemlidir. Adil yargılama ile ilgili tavsiyeler var. Avukatlar Adli Tıp aşamalarını izleyebilmeliler. BM kriterleri çerçevesinde davacı-davalı olarak her iki tarafın aynı ölçüde kendini savunması gözetilmeli eşit haklar tanınmalıdır.

Çocuk Koruma Kanununa göre her ilde Çocuk Mahkemeleri kurulması gerekirken 31 ilde kurulabilmiştir. TCK 250'ye göre yargılanan çocukların büyüklerle birlikte yargılanmaları söz konusu olunca bu durum kötü muamele algılanmakta (2009 AB ilerleme raporu) BM prensipleri ise çocukların en son çare olarak tutuklanmalarını öngörmektedir.

Doç. Ali KARAGÜLMEZ (Anayasa Mahkemesi Raportörü) "Savcılık Sisteminin Etkililiği ve Ceza Muhakemesi" konulu sunusunda şu hususlara değinmiştir:

01 Haziran 2005 tarihi Türk Ceza-Adalet sisteminde reform tarihi sayılmaktadır. CMK, TCK, Kabahatler ve İstinaf Mahkemeleri Kanunları peş peşe çıkarılmıştır. Kolluğun olaylara el koyma görevi savcıya bilgi vermek kaydıyla gerçekleştirilecektir. Olay yerindeki suçla ilgili delil ve izlerin kolluk tarafından savcıya bilgi vermek koşuluyla toplanması gerekmektedir. Polisin soruşturmadaki yetkisi CMK'da kaldırılırken, uygulamadan doğan ihtiyaç PVSK EK-6'da yapılan değişiklikle giderilmiştir.

Adalet Bakanı ve Valilerin kamu davası açma talebi kaldırılmıştır. Cumhuriyet Savcısı kamu davası açıp açmama konusunda tek yetkilidir yani soruşturmanın patronudur. Uygulamanın oturmamasının sebebiyeti kanun değişikliklerinin sıklığı olarak değerlendirilebilir. 2004 yılında yürürlüğe giren TCK'nın ancak 53 maddesi değişirken, aynı şekilde CMK'nın da 63 maddesi değişmiştir. Bu noktada Eflatun'un; ***"Huzurlu, istikrarlı siteler az kanun yapıp az değiştirirler. Huzursuz ve istikrarsız siteler ise çok kanun yapıp çok değiştirirler"*** sözü eleştirel açıdan örneklenir.

Dosyaların tam tekmil edilerek mahkemeye sunulması, hakimin ayrıntılarla uğraşmayarak esasa odaklanıp karar vermesinin sağlanması, savcılık sürecinin etkililiği olarak ele alınmaktadır.

Doç. Mustafa Tören YÜCEL (Çankaya Üniversitesi) "Türk Ceza Adalet Sisteminde İşyükü Analizi" konulu sunusunda şu hususlara değinmiştir:

İstinaf mahkemelerinin kurulması Türkiye açısından gereklilik olmayıp yargı yükünü azaltmanın aksine yeni sorunlar yaratacaktır. Yargının sorunlarını teorik söylemlerden çok işyükü analizleri yapılarak çözümlenmesi doğru olacaktır. Pisagor'un ***"Yaşam ölçmektir, rakamlardır"*** sözleri bunu doğrulamaktadır.

Türkiye'de işyükü azlığı ve imkansızlıklar nedeniyle 137 küçük ilçe adliyesinin 2004 yılında kapatılması önemli bir gelişmedir. Mahkeme sayısı, hakim-savcı sa-

yısı, dava sayısı ve suç fiiline göre davaların durumu ortaya konmalıdır. Yargıtay'a temyize giden yıllık dava sayısı kadar davanın zamanaşımından düştüğü, mahkumiyet oranının ülkemizde %70 iken gelişmiş ülkelerde bu oranın %95'lerin üstünde olduğu, yapay bir iş yükünden bahsedildiği ve iyi bir organizasyonla çözümün kolaylıkla getirilebileceği görülmektedir. Örneğin ticaret mahkemelerinde yürüyen davaların geneli bilgisayarda geliştirilecek bir program çerçevesinde seri bir şekilde sonuçlanabilecektir. Bunun gibi diğer dosyalarla ilgili olarak da duruşma yerine dosya üzerinden verilecek kararlara ilişkin benzer işlemlerin çabuklaştırılması sağlanabilir. Tapu, nüfus, banka kaydı gibi belgelerin kovuşturma öncesi teknolojiyen yararlanarak seri bir şekilde tamamlanması yargı sürecini kısaltacak, işyükünü de aza indirgeyecektir.

Faili meçhul dosyaların özellikle TCK 250 ve benzeri suçlar açısından %54 civarında olması vahim bir durumdur. Diğer suçlar zaten toplum yaşamındaki olağan şeylerdir.

Oturum Başkanı A. H. Van DELDEN'in sempozyum bitiminde yapmış olduğu genel değerlendirme sonucunda;

Daha katılımcı bir yapının belirlenmesi amacıyla Yüksek Yargı Kurul/Konsey (HSYK) üye sayısının artırılması,

Kurulda Yargıtay ve Danıştay dışında yer alan hâkimlerin de temsil hakkının sağlanması,

Hâkim ve savcıların not sistemi de dâhil olmak üzere terfi sisteminin yeniden değerlendirilmesi,

Kurulun şeffaflık içerisinde görev yapmasının sağlanması ve kurul kararlarına etkili bir itiraz sisteminin getirilmesi,

Kurul için müstakil bir sekreterliğin oluşturulması ile kurulun mali ve idari özerkliğinin sağlanmasının gerekliliği,

Hususlarının ön plana çıktığını ve bunlar üzerinde çalışmalar yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Sempozyum ve Tartışmalardan İzdüşümler;

CMK, TCK, Kabahatler ve İstinaf Mahkemeleri Kanunlarının peş peşe çıkarılmaları, Çocuk Mahkemelerinin kurulması Türk Ceza-Adalet sisteminde reform sayılmaktadır. Ayrıca soruşturma aşamasında Savcıların öne çıkması, savcı sayısının %50 artırılması, Adalet saraylarının yenilenmesi, araç-gereç, altyapı ve donanımın yenilenmesi, Bilgi işlem açısından UYAP sisteminin gerçekleştirilmesi yaşanan gelişmelerdir.

Diğer yandan mahkemelerin işyükü nedeniyle dava sürelerinin uzaması her yıl

500 bin davanın temyize gitmesi, hem yerel mahkemelerin hem de Yargıtay'ın işyükünü giderek artırmaktadır. Çözüm olarak öngörülen ve 13 bölgede alt yapısı tamamlanmaya çalışılan istinaf mahkemelerinin kurulması ise tartışma konusudur.

Ayrıca Türkiye'deki uygulamalardan örnekler verilerek, 1960 öncesi ve sonrası yapılanmalar ile 1980 sonrası anayasa değişiklikleri ile getirilen düzenlemeler dile getirilmiştir. Uygulamaların bir kısmının Avrupa benzerliği yanında Türkiye'ye özel olanların farklılıkların ülkelerin tercihleri olduğu, gelenek ve teamüllerinde uygulamada yaşatılmaya çalışıldığı gözlenmiştir.

Konuşmacıların sunumları bitiminde gerçekleşen tartışmalar yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve etkililiği konusunda gerçekleşirken; yargının işyükü, yargının sorunları, Türkiye ve Avrupa'daki uygulamalardan örnekler aktarılmıştır.

Avrupalı ve Türk Akademisyenlerin Avrupa uygulamalarından örnekler vererek Türkiye'de yapılması düşünülen Yargı Reformunun “Bağımsızlık-Tarafsızlık”, “Etkinlik ve Etkililik” ve “Hesap Verebilirlik/Verilebilirlik” çerçevesinde ele alınmasını, öncelikli olarak Yüksek Yargı Konseyi/Kurulunun bugün Adalet Bakanı, Müsteşar ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilmiş Yargı camiasından 5 üyeden oluşan HSYK'nın üye sayılarının artırılarak Hakim-Savcı ağırlıklı olması yanında Baro ve Akademisyenlerinde bu kurulda üye bulundurmalarını önerirken, Parlamentonun da nitelikli çoğunlukla üye seçimine dahilini istemektedirler.

Türk yargı camiası ise HSYK'da seçili bulunan üyeler dışındaki Bakan ve Müsteşarın katılmasını yargı bağımsızlığına müdahale olarak algılamakta HSYK'ya Parlamentonun üye seçmesine hiç mi hiç sıcak bakmamaktadırlar. Hatta Baro ve Akademisyenlerin bulunmasını hiç istememektedirler. Türkiye'de Yürütme'nin Yasama organı üzerindeki ağırlığı söz konusu iken HSYK üyelerinin Yürütme'nin talepleri doğrultusunda atanmaları halinde Yargı'nında Yürütme'nin etkisi altına girerek siyasallaşmasının kaçınılmazlığı ve bu durumda; Hukuk Devletinden söz edilemeyeceği ortaya konulmaktadır. Hukuk devletinin gereği ve anayasa güvencesinde bulunan erkler ayrılığı kağıt üzerinde kalarak, yargının siyasallaşmasının önüne geçilemeyecektir.

Sempozyum süresince dile getirilen ve tartışılan konulardan biride Adli Kolluk yapılanması üzerine olmuştur. Yargı camiası ağırlıklı olarak Adli Kolluğun organik olarak kendilerine bağlı ve soruşturmanın patronu olan savcının emrinde olması gerektiğini Avrupa uygulamalarından örneklerle dile getirmişlerdir.

Sonuç;

Yargı reformu ülkemizde en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Dünyanın gelişmiş ülkelerinde de reform anlamında olmasa da yargısal sorunlar tartışılmaktadır. Özellikle küreselleşmenin öne çıkardığı yeni kavramlar yeni uygulamalarında ortaya çıkmasını desteklemektedir. BM ve AB sistematiğinde öne çıkan hukuk alanındaki normlar diğer ülkelere örnek olarak sunulmaktadır.

Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya gibi ülkelerin Türkiye'ye eleştiri getirmesi, örneklemeler sunması makul karşılanabilir. Bu ülkelerin demokrasi deneyimleri, hukuksal metinleri ortaya koymaları belirli bir birikim sonucu oluşmuştur. Ancak İspanya, Portekiz, Yunanistan, İsveç gibi ülkelerin bizlere çok çok yol gösterici şekilde örnek teşkil etmeleri düşünülemez hatta çoğu uygulamamız bu ülkelerden daha derinlerdedir. Kendi hukuk gelişimimiz doğrultusunda oluşan yargı sistemiğimiz -tüm aksaklık ve olumsuzluklarına rağmen- işlerliğini sağlamaktadır.

Zaten Eflatun'un sözünden yola çıktığımızda çok kanun yapıp değiştirmenin istikrarsızlığın göstergesi olduğu; az kanun yapıp değiştirmenin ise istikrar göstergesi olduğu/olacağı bir gerçektir. Hal böyle olunca gelişim, değişim, reform adına her şeyi altüst etmenin, toplumun geleceğine olumlu yönde katkı sağlaması düşünülemez.

Önemli olan aksayan yönleri, biriken sorunları tespit ederek o noktada çözüm yoluna gidilmesi doğru olanıdır. Yoksa deneme yanılma yada yapbozla mevcut olan güveni, otoriteyi bir çırpıda yok eder, kaos sarmalına girerir, sürekli yeni arayışlara yönelir, kazanımlarınızı heba edersiniz.

Hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu erkler ayrılığıdır. 3 Y'nin (Yasama-Yürütme-Yargı) birbirinden bağımsız işlev görmesidir. Günümüz parlamenter demokrasilerinde yürütmenin diğer erkler göre öne çıktığı yadsınamaz. Yürütmenin zaman içerisindeki bu ağırlığı, mevcut sistemin hukuk devleti yerine kanun devletine dönüşerek totaliter bir yapı sergilemesi kaygılarını da beraberinde getirecektir.

Ülkemizde yargının temel sorunu, 'hukuk devleti ölçeğinde bağımsız bir yapıya ulaşması' şeklinde nitelenebilir. İşyükü, çalışma şartları, adli kolluk gibi tali sorunlar yerine temel sorun olan 'bağımsızlık' olmazsaldandır. Demokrasilerde, yürütmenin müdahalesine ve totaliter eğilimlere yönelmesine karşın da güvence yargı bağımsızlığıdır. Yargı bağımsızlığının sağlanması ile yargının tarafsızlığı da pekişmiş olacaktır. Bu durum yargının etkinliğini güçlendirerek yargının etkili olmasını daha da artıracaktır.

Türkiye açısından "Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği" konularında Hukuk otoriteleri ve akademisyenlerin yapacağı çalışmaların geniş bir konsensüs sağlanarak yapılmasının ardından; yargıya iç-dış müdahaleleri en aza indireyecek önlemlerin alınması sürecinde, öncelik olarak 'Yüksek Yargı Kurulu/Konseyi'nin bütçesiyle, idari yapılanmasıyla, üye sayısının ve katılımın artırılarak uygulamaya geçirilmesi, Hukuk Devletinin işlerliği yolunda atılacak en önemli adım olacaktır.